

Voorstel instrumenten ter realisatie van bosuitbreiding in Vlaanderen

1. Inleiding

De beleidsnota stelt volgende doelstelling:

“Ik vrijwaar bestaande waardevolle bossen maximaal. Daarnaast zorgen we voor 10.000 ha bosuitbreiding tegen 2030, waarvan 4.000 ha deze legislatuur. Ik leg het initiatief hiervoor mede bij lokale besturen, en realiseer dit samen met verenigingen, burgers, bedrijven en andere geïnteresseerden. Ik voorzie hiervoor een faciliterend beleidskader, voorzie de nodige instrumenten en werk drempels weg. Ik zet in eerste instantie in op de bebossing van niet-beboste gronden in als bos bestemde gebieden of waar mogelijk natuurgebieden, en in tweede instantie in nog passend te bestemmen gebieden. Ik zorg voor een snelle en effectieve boscompensatie en waak erover dat de boscompensatieregeling sluitend blijft.”

4.000 ha bosuitbreiding deze legislatuur = 10 ha per dag Daarvoor moet men rekenen op 100 plantdagen/jaar (rekening houdend met het feit dat men niet het hele jaar door kan planten)

Hierbij is de opdracht duidelijk! Regelmatig komt echter de discussie over de "bebossing die niet lukt", maar maatregelen zijn vaak ineffectief of zelfs contraproductief. Ook zijn er te weinig efficiënte prikkels voor de private beheerders die wel bos willen aanleggen voor bosuitbreiding. Niet iedereen staat te springen om die doelstellingen te realiseren en zij die het willen, worden tegengewerkt vanuit verschillende administraties/regelgevingen. De private natuur- en bosbeheerders worden echter duidelijk aangesproken voor de realisatie van deze doelstelling en willen ter deze gelegenheid hun al vaak uitgedrukte voorstellen herhalen voor een systematische aanpak van onduidelijkheden, knelpunten en voor de oplossingen ervan.

2. Boscompensatie vs. bosuitbreiding

Er is een permanente verwarring tussen bebossing voor compensatie van ontbossing aan de ene kant en bosuitbreiding (zijnde vermeerdering van het totale bosareaal) aan de andere kant. Dit vertaalt zich in verwarring in het kadaster en in de cijfers, in de instrumenten voor bebossing en de financieringsbronnen. Deze verwarring gecombineerd met de ruimtelijke verwarring belet elk sereen debat, de formulering van duidelijke objectieven en een duidelijke opvolging.

1. In april 2016 heeft het Rekenhof een kritisch rapport uitgebracht over ontbossingen en de compensatie (zie nr. 6 en 7). Uit de cijfers blijkt dat de in natura gecompenseerde bebossingen vooral bij private eigenaars gebeuren. Ondanks het feit dat ook de opvolging daarvan beter kan, blijkt deze aanpak efficiënter te zijn voor bebossing dan de aankoop van gronden. Het Rekenhof vermeldt enkele knelpunten en mogelijke oplossingen, maar gaat voorbij aan verschillende reële oorzaken van het gebrek aan bebossing. Deze nota wil dit hiaat opvullen en de oorzaken blootleggen.
2. We stellen vast dat er momenteel geen enkele 'teller' is die echt bijhoudt of er nu jaarlijks meer of minder bosoppervlakte is. Hierdoor staat de landbouwsector zeer argwanend

tegenover doelstellingen voor bosuitbreiding. Het is een taak voor de overheid om hierin duidelijkheid te scheppen via een correct boskadaster. Veel recente bebossingen zijn immers strikt genomen ‘compensatiebos’, omdat ze op de ene of andere manier gefinancierd worden met geld uit het compensatiefonds... Een **boskadaster is dus hoognodig**. Hierbij moeten er consequent twee sporen geregistreerd worden via de oppervlaktes, de geldbedragen en de respectievelijke financieringsbronnen: (1) de compensatie voor ontbossingen enerzijds en (2) de uitbreiding van het totaal bosareaal anderzijds. De doelstellingen van de beleidsnota zijn gerelateerd aan het tweede spoor. Dit sluit aan bij de vaststellingen van het Rekenhof dat in zijn verslag wijst op de noodzaak aan een sluitend boskadaster:

*‘Met de middelen van het Bossencompensatiefonds hebben het Vlaams Gewest en de lokale overheden gronden aangekocht die hun zullen in staat stellen 30% van de bebossingsopdracht te realiseren, namelijk 637,2 hectare aangekocht door het ANB en 66,8 hectare gesubsidieerde lokale projecten, op een totaal van 2.340 hectare te bebossen oppervlakte. Aangezien al 54,4% van de middelen van het fonds is aangewend voor aankoop, zal **het beschikbare saldo ruim onvoldoende zijn voor de volledige uitvoering van de bebossingsopdracht**’ (p. 57 Verslag Rekenhof april 2016).*

3. **Actueel verloopt de snelheid waarmee bosuitbreiding gerealiseerd wordt, omgekeerd evenredig met de realisatiegraad van boscompensatie.** Op momenten dat er veel ontbossingsdossiers lopen, is de vraag naar gronden voor compensatie hoog en zijn ontbossers bereid om hoge vergoedingen te betalen aan eigenaars die hun gronden ter beschikking willen stellen voor compenserende bebossingen. Gevolg is dat in dergelijke periodes van ‘grondschaarste voor compensatie’ eigenaars die de intentie hebben om hun gronden te bebossen, wachten op een voorstel van een ontbosser en niet geneigd zijn om effectieve bosuitbreiding te realiseren. De stimuli die de overheid actueel voorziet voor bosuitbreiding zijn immers veel minder interessant dan de vergoedingen vanuit boscompensatie. Dit blijkt uit de vaststelling dat er in 2018 geen nieuwe subsidiedossiers voor bebossing werden ingediend. Er dient dan ook onderzocht te worden hoe de vergoedingen van beide systemen (compensatie versus uitbreiding) op elkaar kunnen worden afgestemd.
4. De hieronder vermelde ‘lekkages’ (cfr. 4.1 Feitelijke drempels, punt 2) moeten ook weggewerkt worden. Zolang ze voorkomen, moeten ze zo correct mogelijk geregistreerd worden.

Met andere woorden zou het uitklaren een coherent verhaal toelaten voor concrete actie met een combinatie van elementen uit het N2000 verhaal, het ruimtelijk verhaal (zoals hieronder geschetst wordt), het compensatieverhaal en met de bosuitbreiding zelf.

3. Duidelijkheid scheppen over de ha doelstellingen

1. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) voorzag al een bindende bepaling: de uitbreiding van planologische bosgebieden met 10.000 ha. Dit waarborgde echter geen enkele ha feitelijke bebossing op het terrein. Maar er was verwarring met een niet-bindende doelstelling in hetzelfde RSV zijnde 10.000 ha bijkomend feitelijke bos (op een bepaald moment opgevat zelfs als bebossing van landbouwgrond – later niet meer). In alle tellingen daarna werden deze cijfers zeer verwarrend gehanteerd. Men zou kunnen afleiden uit de beleidsnota dat het nu gaat over feitelijke bos. Wat en of er een relatie is met de doelstelling van het RSV, is niet duidelijk.

- In de daaropvolgende afbakening van gebieden van de open ruimte (AGNAS) werd geleidelijk het verschil tussen de bestemming bos en de bestemming natuur als gevolg van de integratie van het Natuurdecreet vervaagd. Veel van de nieuwe gebieden, zelfs waar bos aanwezig was, werden als natuurgebieden afgebakend en veel minder als bosgebied (met onduidelijke criteria trouwens – bos wordt dan beschouwd als louter natuur, wat de specificiteit van bos negeert en actueel de realisatie voor open natuurhabitats vaak bevoordeelt). Dit had als evident gevolg dat de bindende doelstelling voor ruimtelijk bosgebied automatisch niet kon behaald worden. Kritiek over te weinig bosgebieden werden dan uitgesproken, maar zonder rekening te houden met deze gewijzigde werkwijze.

Dit haat voor een ruimtebalans en waar er bebost wordt, moet duidelijk zijn bij de uitwerking van de beleidsnota: *“De gewestelijke ruimtelijk uitvoeringsplannen voor landbouw, natuur en bos (AGNAS) zijn een belangrijk instrument voor geïntegreerde gebiedsontwikkeling voor strategische openruimtegebieden. Ik zet verder in op het uitvoeren van het gebiedsgericht programma voor de opmaak van deze plannen en leg een pakket bijkomende natuur- en bosgebieden vast in de bestemmingsplannen.”*

- In het instandhoudingbeleid voor de Europese natuurdoelen zijn er gewestelijke doelen geformuleerd voor de boshabitats, zowel voor bosomvorming als voor bosuitbreiding. Dit is niet gelimiteerd tot de SBZ-zones, maar kan ook erbuiten. Die uitbreidingsdoelen voor effectieve bosuitbreiding zijn gemiddeld 7.500 ha Europese bosdoelhabitats. De beleidsnota formuleert zelfs een actie daaromtrent *“Ik duid tegen eind 2020 zones aan buiten de Habitatrichtlijnen voor de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen voor bos- en graslandhabitats en voor leefgebieden van soorten. Dit gebeurt in overleg met alle betrokkenen en met respect voor rechtszekerheid voor eigenaars en gebruikers”*. Het is nu wenselijk om deze Europese bosdoelen en locaties als gevolg van de managementplannen te combineren met de bosuitbreidingsdoelen van de beleidsnota (die tot nu toe apart worden behandeld) om op die manier de overlap of niet goed te bepalen en verwarrende acties en rapporteringen, te vermijden. Dit zou dan ook een richting geven waar de bosuitbreiding best zou gebeuren naast de ruimtelijke gebieden vermeld in de beleidsnota.

Tabel 1: G-IHD voor boshabitats

	Effectieve bosuitbreiding		Bosomvorming	
	Min.	Max.	Min.	Max.
9110	50	100	40	
9120	2.050	3.200	12.450	16.600
9130	950	1.260	975	1.300
9150	5	20		
9160	450	690	525	700
9190	520	890	4.800	6.400
91 ^{EO}	1.800	3.000	8.775	11.700
91F0		50		
Totaal	5.825 ha	9.210 ha	27.565 ha	36.700 ha

4. Drempels bij bebossingen

4.1 Feitelijke drempels

- Draagvlak voor het bosbeleid en bebossing bij terreinbeheerders wordt tegengewerkt door het feit dat bosbeheerders jarenlang moeten wachten op de uitbetaling van de reguliere bebossingssubsidies, waar zij recht op hebben, omwille van ‘andere’, meer dringende,

prioriteiten.

2. Actueel genieten open natuurhabitats bij de adviesverlenende instanties van het ANB (AVES en gebiedsgerichte werking), maar ook bij gemeenten en actoren in het middenveld in de praktijk vaak voorrang ten opzichte van boshabitats. Indien geen andere invulling kan gevonden worden, wordt dan wel een gevraagde bebossing goedgekeurd. Dit is zeer contraproductief in de perceptie en wordt maatschappelijk niet meer aanvaard. In situaties waar reeds bestaande open natuurhabitats aanwezig zijn, moeten deze effectief voorrang behouden. Buiten SBZ én wanneer de beheerder aangeeft niet het vereiste beheer van de open habitattypes te willen en te kunnen realiseren, en in de zones waar een bebossing evenwaardig is aan een open habitatype, dient via een richtlijn prioriteit aan een bebossingsvoorstel gegeven te worden om de beoogde bosuitbreiding te kunnen realiseren.
3. Er bestaan een hele reeks op te lossen onduidelijke, tegenstrijdige, belemmerende punten en bijkomende opportuniteitseisen bij de dossierbehandeling en vergunningen voor bosuitbreiding en boscompensatie. De talrijke praktische knelpunten vormen vaak een lijdensweg, waarbij de begeleiding van een partner zoals de Bosgroepen cruciaal is om deze last voor de eigenaar te verlichten (cfr. Bijlage I). Daarom is er nood aan uniforme en stimulerende criteria voor een bebossingsvergunning, die bij alle latere fasen van advisering door ANB gebruikt wordt en zo efficiëntiewinst bij ANB boekt, alsook minder demotiverend is bij de betrokkenen.

4.2 Beleidsdrempels

1. Zolang de hoger vermelde lekkages van bos niet aangepakt worden, zal noch de 4.000 ha in deze legislatuur, noch de 10.000 ha tegen 2030 gerealiseerd geraken (cfr. 4.1 Feitelijke drempels, punt 2). Deze lekken zijn zowel nefast voor de bosuitbreiding, alsook voor de motivatie van de private eigenaars.
2. Volgens het Veldwetboek, kan een bosaanplanting overal mits een vergunning door de gemeente wordt afgeleverd. In kwetsbare gebieden of het VEN is een natuurvergunning voor vegetatiewijziging bij de gemeente aan te vragen. In dit geval is het advies van de landbouwadministratie of van ANB, en soms van erfgoed, nodig. Deze administraties hebben hun eigen beleidsprioriteiten zodat het advies niet te voorspellen is. Er is wel een kader ontwikkeld tussen ADLO en ANB voor de vergunningen. Die zou beter geëvalueerd en breed ontsloten moeten worden. Van belang is het uitwerken van coherentie in instrumenten en de subsidiëring in het landbouwgebied (al dan niet HAG) en voor de algemene advisering binnen ANB.
3. De Europese landbouwfondsen dienen principieel ook voor bosbouw, maar in Vlaanderen heeft PDPO III bijna geen maatregel uitgewerkt voor bos. Het bosbudget ligt gevoelig lager dan het gemiddeld Europees bosbudget voor dezelfde oppervlakte. Enkel een minimale maatregel voor bebossing van landbouwgronden is voorzien en enkel nog voor de aanplant. De onderhoudskosten en het verlies aan productie voor 12 jaar worden gereserveerd voor landbouwers die zouden bebossen. Ter illustratie, in de periode 2014-2018 werd er slechts 46 ha bebossing gerealiseerd via de aanlegsubsidies van PDPO III. De ciblering van PDPO fondsen naar landbouwers alleen is niet effectief. Indien de GLB financiering aandacht geeft aan bosbouw, moet Vlaanderen dat ook doen met benchmarking van de maatregelen met andere landen. Nu wordt in het Vlaamse beleid de Europese aandacht voor bos teniet gedaan en krijgt in feite de goedgekeurde Europese Bosstrategie hier geen enkele uitvoering.

4. De meeste gronden in landbouwgebruik - onafgezien van de ruimtelijke bestemming - zijn verpacht. De huidige pachtwet laat de pachter niet toe om aan bosbouw te doen; de verpachter mag ook niet bebossen. Verkeerdelijk worden nu de aansporingen voor het bebossen van landbouwgronden gegeven aan de landbouwers/pachters. Maar per definitie is het niet de taak van landbouwers om bos aan te planten; zij moeten voorzien in voedsel. Het is de eigenaar van de gronden - al dan niet belast met een oneindige pacht (zie pachtproblematiek) - die aangespoord moet worden, want die persoon alleen is bevoegd om dit te doen. Hieraan wordt echter in de regelgeving geen enkele aandacht besteed.
5. *“In zones bestemd voor natuurrealisatie voer ik een uitdoofbeleid voor landbouw, zo nodig met flankerend beleid.”* Wij noteren in de beleidsnota bovenstaande regel; dit kan opportuniteiten bieden.
6. Het Grond- en Pandendecreet van 2009 (art. 6.2 en 6.3) en het Besluit van 2009 voorzien 80% compensatie van het verlies aan waarde van landbouwgrond van meer dan 0,5 ha (kapitaalschade) bij afbakening van geel gebied naar groen gebied (RUP), bij een overdruk of bij een erfdiensbaarheid die de waarde van landbouwgrond beïnvloedt - dus ook naar bosgebied. Deze kapitaalschade is dan toegekend, maar enkel geactiveerd bij een latere verkoop van het terrein of inbreng in een maatschappij. Deze regel is dus enkel van toepassing bij een planologische ingreep, niet bij een feitelijke bebossing of voor natuur bij opname in een natuurbeheerplan op het terrein. Die RUP's komen ook maar traag en de uitbetaling bij een latere hypothetische verkoop is inefficiënt. Een bijkomend beperking is de bepaling die voorziet dat het perceel dat zo planologisch wordt gewijzigd, het jaar voor de vaststelling van het RUP geregistreerd moet zijn in het geïntegreerd beheers- en controlesysteem van de landbouwadministratie, dus in landbouwgebruik moet zijn geweest. Dergelijke – niet duidelijk gerechtvaardigde bepaling – ondermijnt de effectiviteit van de maatregel want belet een feitelijke bebossing in afwachting van een RUP (die zeer laat zou komen of nooit) al is die bebossing gewenst. Het blijkt dat via het instrumentendecreet een volledige compensatie zal kunnen gegeven worden al moeten overlapmogelijkheden tussen ruimtelijke compensaties en subsidies voor feitelijke ingrepen via een goede boekhouding vermeden worden.
7. Het aanwenden van een perceel grond voor bebossing en natuurdoelen veroorzaakt een verlies aan monetaire waarden van het perceel als gevolg van de daaraan gebonden voortdurende erfdiensbaarheid. Deze moet vergoed worden om de feitelijke bebossing een kans te geven.
 - a. Dat waardeverlies is ook erkend door het feit dat er wel een regeling bestaat voor subsidie voor aankoop van grond voor bebossing door particulieren of overheden. Deze subsidie, alsook het bedrag onderhandeld bij compensatie van ontbossing in natura, zijn gerechtvaardigd omwille van het waardeverlies.
 - b. Bij het ruimtelijk afbakenen van een bosgebied vanuit bv. een landbouwgebied werd dergelijk waardeverlies initieel aangepakt met de hierboven beschreven kapitaalschadecompensatie (cfr. punt 6). Deze vergoeding is niet efficiënt of effectief want is – onder voorwaarden nog – slechts activeerbaar bij zeer hypothetische RUP's en niet bij de feiten.
 - c. Voor terreineigenaars die hun percelen, reeds in bezit, willen bebossen, was er – ondanks dat waardeverlies – tot nu toe geen evenwaardige tegemoetkoming (buiten het geval van transactie tussen bebosser en ontbosser bij compensatiebebossing in natura) alhoewel beide regelingen dezelfde effecten hebben.

Dit hiaat werd deels opgevangen door het Besluit van de Vlaamse Regering houdende subsidiëring van grondwaardeverlies bij bebossing van 28 juni 2019 dat het principe terecht erkent. Het blijft toch niet optimaal want er is geen objectieve reden op het

subsidiebedrag verschillend te maken tussen subsidies voor aankoop en voor grondwaardeverlies of lager te houden dan de bosbehoudbijdrage. Daarenboven is er een nutteloze belemmering in het besluit door te stellen dat die subsidie niet geldt voor percelen die voor latere bebossing aangemerkt zijn in een beheerplan en er is een beperking voor het planten met populieren. Er is geen enkele objectieve reden hiervoor (o.a. ook in het kader van weerbare natuur en bossen bewijzen deze en andere stiefmoederlijk behandelde soorten steeds meer hun nut) en dit is zelfs contraproductief voor het opnemen van die bossen in een beheerplan, zoals dat toch wenselijk is.

De beleidsnota bepaalt:

“Ik doe dit alles maximaal vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak, in overleg, en gefaciliteerd door inrichtingsprojecten, strategische projecten en gebiedscoalities. De Vlaamse Regering zet hiertoe een actief grondbeleid met een brede instrumentenmix en een duidelijk afwegingskader op. Terreinen waarop natuur of bos gerealiseerd wordt, worden correct bestemd. Drempels worden weggewerkt”.

“Via het instrumentendecreet zorg ik ervoor dat eigenaars die nadeel ondervinden van een herbestemming een billijke vergoeding krijgen”.

5. Quick Wins

In het verleden bestond er binnen het ANB een team dat zich bezighield met bosuitbreiding. Wij suggereren een gelijkaardige, maar meer doelgerichte piste waarbij opportuniteiten voor bosuitbreiding worden bepaald (zie hierboven) en de vergunningscriteria daar versoepeld worden. Een actie wordt gevoerd met het door facilitatoren lokaal detecteren van uitbollende pachters die geen opvolger hebben. De eigenaars van die percelen – die vaak geen nieuwe pachtrelatie willen starten – zoeken een ander gebruik of een andere functie voor hun gronden. Zij worden dan in die actie aangesproken door de facilitators voor bebossing met het aanbieden van een “standaardpakket” dat bestaat uit: (1) een gefinancierde degelijke subsidie voor waardeverlies, (2) een ondersteuning voor aanplant-, (3) duidelijke op voorhand geregelde afspraken met de vergunningverleners voor een vlotte behandeling van het dossier, (4) de optie voor begeleidende expertise van de Bosgroep voor het dossier en de verdere opvolging.

Er komt immers per jaar 10.000 ha vrij van pacht en een deel daarvan wordt niet meer opnieuw verpacht (nu paarden, tuinen...). Een klein percentage hiervan voor bosuitbreiding is al goed voor resultaten. Niemand is benadeeld want er is geen exploitant meer op die percelen.

Misschien kan deze zoektocht, specifiek en doelgericht, opnieuw beginnen en door fondsen (cfr. 6. Financiering) gefinancierd worden. Die kunnen dan dienen voor: de terreincompensatie, de compensatie voor het grondwaardeverlies (en niet alleen voor aankoop), de bebossingsakte zelf en het betalen van “facilitators” op het terrein. De facilitator kan de Bosgroep zijn die daarmee een natuurlijke en vergoede taakstelling krijgt. Psychologisch is dat ook belangrijk voor het slagen, want veel grondeigenaars zien de Bosgroep als een “vertrouwenspersoon” en zullen dus bijgevolg gemakkelijker overtuigd worden dan indien “de overheid” aanklopt. Aangezien de aansturing van de Bosgroepen een provinciale bevoegdheid is, is dit compatibel met “Ik leg het initiatief hiervoor (bosuitbreiding) mede bij lokale besturen, en realiseer dit samen met verenigingen, burgers, bedrijven en andere geïnteresseerden.”

Voorwaarde is wel dat een proactieve aanpak wordt ingevoerd bij ANB voor een eenvoudige en snelle dossierbehandeling en dat de nodige financiële middelen aanwezig zijn om de actie van de Bosgroep effectief te maken (d.w.z. voldoende financiële middelen naar de Bosgroepen en naar de private eigenaar toe).

Deze werkwijze, al kunnen er prioriteiten gegeven worden, zal resultaten geven voor het bebossen bij opportuniteiten. Wetenschappelijk onderzoek wijst op het feit dat ook kleinere bossen een gevoelige inbreng doen voor biodiversiteit. Grootschalige bosuitbreidingen worden meestal planmatig uitgevoerd samen met overheden.

De beleidsnota bepaalt verder:

“Ik zorg voor een gezamenlijke agenda, met projecten waarin verschillende entiteiten vanuit eigen sectorale en thematische doelstellingen middelen investeren en samenwerken om omgevingsdoelstellingen te realiseren. Zo zetten we onze middelen gericht in bij geïntegreerde gebieds- en of thematische ontwikkeling en stimuleren we de samenwerking tussen overheidsactoren en private actoren”.

“Aankoop van natuurterreinen, bebossing, beheer en inrichting door andere actoren in de samenleving blijf ik ondersteunen met gerichte en kostenefficiënte subsidies. Daartoe evalueer ik onder meer de subsidies voor natuur- en landschapsbeheer, met het oog op administratieve vereenvoudiging, kostenefficiëntie en versnelling in het natuurbeheer. Dit gebeurt in samenspraak met de terreinbeherende verenigingen, particuliere eigenaars en andere betrokkenen.”

“Ik doe dit alles maximaal vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak, in overleg, en gefaciliteerd door inrichtingsprojecten, strategische projecten en gebiedscoalities. De Vlaamse Regering zet hiertoe een actief grondbeleid met een brede instrumentenmix en een duidelijk afwegingskader op. Terreinen waarop natuur of bos gerealiseerd wordt, worden correct bestemd. Drempels worden weggewerkt.”

6. Financiering

De schaarse overheidsmiddelen moeten zo efficiënt mogelijk ingezet worden. Bijgevolg moet er zo weinig mogelijk overheidsgeld gaan naar de aankoop van bestaande bossen.

De financiering van de bebossing kan gevonden worden in een aantal bestaande budgetten of nieuw aangekondigde fondsen. Er moet echter een duidelijk verschil worden gemaakt tussen de fondsen voor boscompensatie en die voor bosuitbreiding, naast de herbebossing. Vandaag is het immers zo dat bos compenseren (32.000 €/ha betaald door ontbosser aan bebosser) interessanter is dan bos uitbreiden (subsidie van 3.500 €/ha + 100 €/ha * 12 jaar)! Hieronder een overzicht van de verschillende financieringsmechanismen:

Voor **boscompensatie**, financiering uit het “Boscompensatiefonds”:

- Subsidie voor grondwaardeverlies bij bebossing in het geval van boscompensatie
- Subsidie voor de aankoop van gronden voor compenserende bebossing

Voor **bijkomend bos**, financiering uit een “Bosuitbreidingsfonds”:

- Te ontwikkelen “standaardpakket voor bebossing” (cfr. 5. Quick Wins) dat zowel een vergoeding omvat voor het grondwaardeverlies bij bebossing in het geval van bosuitbreiding, als een vergoeding voor de aanleg en onderhoud van de bosaanplant.
- De subsidies voor de aankoop van gronden in het kader van instandhoudingsdoelstellingen (voor bos in dit geval) uit te breiden naar ook type 2 en 3 (en niet enkel type 4 zoals vandaag het geval is) en naar equivalente subsidie grondwaardeverlies. Inderdaad de aankoopsubsidie voor type 4 is eigenlijk gericht naar natuurhabitat. De meeste bosdoelstellingen kunnen perfect met de andere type plannen beheerd worden, zoals het geval is met het uitgebreid bosbeheerplan. De subsidie voor de beoogde bosuitbreiding moet hiermee rekening houden.
- Te ontwikkelen subsidies in het kader van het GLB.
- Versterken van de ondersteuning van “facilitators” voor bosuitbreiding zoals De Bosgroepen (o.a. via de samenwerkingsovereenkomst met de Provincies).

Voor herbebossing:

- De aanplantsubsidies van PDPO

Een aantal pistes voor het voeden van het bosuitbreidingfonds:

- Vanuit het “Open ruimte” fonds zouden gemeenten van deze middelen 2,5% dienen te besteden aan bosuitbreiding in bosarme gemeenten (= bosindex lager dan Vlaams gemiddelde) of aan bosbeheermaatregelen in functie van klimaatadaptatie en koolstofopslag in bosrijke gemeenten (= bosindex hoger dan Vlaams gemiddelde) zodat de bossen ook klimaatrobuster worden.
- Voorstel om te bekijken of de onroerende voorheffing afgeschaft kan worden bij bestaand of bij aanplant van bos of een fonds kan voeden voor bosmaatregelen zoals het bestaat voor visserij en voor jacht.
- In de beleidsnota wordt de oprichting van nieuwe fondsen: BRV Fonds – Klimaatfonds voorzien:

*“Voor het omgevingsbeleid dat de doelstellingen van het BRV realiseert, voorzie ik een bundeling van middelen in een **BRV-fonds**. Ik neem de nodige initiatieven om dit BRV-fonds op te richten”.*

*“Investerings in natuur en bos als onderdeel van een klimaataanpak financier ik onder meer met middelen uit het **Klimaatfonds**”.*

“Waar nuttig en mogelijk, koppel ik neutraliseren in het kader van de bouwshift aan een actief aankoopbeleid van gronden voor extra bossen en natuur. Investerings in natuur en bos als klimaatbuffers worden onder andere ondersteund via cofinanciering vanuit het Klimaatfonds”.

“...zodat de Vlaamse Rand rond Brussel een groener geheel wordt. We concentreren ons in de eerste plaats op de aankoop van gronden die bebost worden met nieuwe bomen, gebruikmakend van het bestaande ruimtelijk instrumentarium. We voorzien financiële stimuli voor private eigenaars en openbare besturen die hun grond bebossen”.

Uit de databank van het Vlaams Parlement lezen we dat er een bijkomend budget voorzien is van 50 miljoen euro voor de volledige legislatuur ter realisatie van de 4.000 ha bos. Met andere woorden komt dit neer op 12.500 euro/ha, net genoeg om de aanplantkost te vergoeden en de minimale subsidie van grondwaardeverlies, maar te weinig voor de reële kost van bijkomend bos.

7. Financiering aanplant

Naast de subsidie voor het dekken van grondwaardeverlies zoals hierboven beschreven, is er een subsidie voor de aanplant zelf. Deze is momenteel gefinancierd door de PDPO-fondsen die eigenlijk bedoeld zijn voor de herbebossing bij het regulier bosbeheer (van bestaande bossen). Aanplant bij bosuitbreiding zou wel volgens een gelijkaardige procedure toegekend kunnen zijn maar de financiering ervan kan niet uit die PDPO-fondsen met gesloten omslag komen om die niet uit te drogen in het nadeel van het regulier beheer. Bijkomende gelden moeten komen vanuit de bronnen opgesomd voor de gronden als totaalpakket “terrein plus aanplant”.

Bijlage I: knelpunten bij bosuitbreiding & boscompensatie vanuit de praktische ervaring

- Reeds enkele jaren voor de creatie van de categorie 'agroforestry' in de wetgeving (1 juni 2012) is ANB gestart om percelen populier met maai- of begrazingsbeheer, al dan niet opgenomen in een landbouwaangifte, niet langer als bos te beschouwen. Daar waar enkel de situaties in agrarisch gebied met een bebossing recenter dan 22 jaar mits melding door een landbouwgebruiker wettelijk geroid kunnen worden, worden in de praktijk al deze bossen behandeld als gedegradeerde graslanden die men eenvoudigweg kan herstellen of rooien zonder compensatieplicht. In het licht van de bebossingsdoelstelling en het recente rapport van INBO kan men deze percelen ook beschouwen als waardevolle eerste fasen naar meer biodivers en habitatwaardig bos. Dit werd in 2016 gemeld via het consortium Agroforestry aan de cel AVES. De beloofde koerswijziging bleef echter uit. De foute informatie is inmiddels zeer wijd verspreid. Meestal adviseert ANB om dergelijke percelen via een kapvergunning via de gemeente te rooien, zonder enige aanvraag van ontbossing of vegetatiewijziging, ook voor percelen die langer dan 22 jaar bebost zijn. Ontbossers van dergelijke percelen worden al meer dan 10 jaar niet gecontacteerd, laat staan vervolgd. Enkel wie zo'n ontbost perceel wilt bebossen, wordt geconfronteerd met de feitelijke herbebossingsplicht (en haakt af omdat er geen bebossingsvergoeding mogelijk is). In andere gevallen gaat de foute dossierbehandeling zo ver dat AVES zelf adviseert om de eigenaar in te lichten dat het perceel mits een 'echte' bebossing na kapping van de populieren via een vergunning bij de gemeente in aanmerking komt voor een vergoeding 'compensatie in natura'. Door de jarenlange foutieve behandeling passen ook de opleidingscentra en partners (gemeenten e.a.) deze foutieve interpretatie toe bij deze situaties. Volgens schatting op basis van een INBO-rapport, is zo meer dan 6.000 ha bos vogelvrij. In regio's waar dit type veel voorkomt, is al een significante oppervlakte zo verdwenen. Men kan gerust stellen dat er zo reeds honderden ha bos zonder de wettelijk voorziene compensatie verdwenen zijn, maar ook hier ontbreken cijfers. Hier is zonder enige wetsaanpassing een grote quick-win voor de bosbalans mogelijk.
- Om sneller te komen tot habitatwaardig of waardevol bos moeten de actuele drempels ten opzichte van populier weggewerkt worden. Deze situeren zich bij de compensatie in natura zodra het gaat om een compensatie van inheems bos en bij de aanvraag van een subsidie voor het grondwaardeverlies, cumulatief bij de gewone bebossingssubsidie. Momenteel staat ANB voor compensaties van inheems bos dit enkel toe binnen goedgekeurde NBP's, maar die voorwaarde is te beperkend.
- Private bosbeheerders en Bosgroepen menen dat niet elke ha bosuitbreiding moet voldoen aan het strengste kader, gericht om te komen tot meer habitatwaardige Europese bosdoelhabitats. Gezien de klimaatsverandering moet bebossing met (niet-invasieve) uitheemse soorten anders dan populier ook kunnen en gesubsidieerd worden. Zij kunnen ook in aanmerking komen voor de compensatie van uitheems bos. Men zou wel mengingen (financieel) moeten stimuleren met het oog op grotere weerbaarheid. Bij de dossierbehandeling is ook een tendens om kleine bebossingen voor vergoeding af te keuren, wat in het licht van recente onderzoeksresultaten en de opkomst van 'Tiny Forests' geen steek houdt. Ook die bossen leveren talrijke ecosysteemdiensten die binnen het Vlaamse beleid meer aandacht verdienen en gevaloriseerd zouden moeten worden.
- Voorbeelden van de eerder vermelde verstrengingen vanuit AVES bij de vergunningen: recent worden ook vergunningen voor vegetatiewijziging standaard geëist in groene bestemmingen, zelfs op recente akkers die met het oog op bebossing een jaar braak liggen.

- Voorbeelden van de eerder vermelde verschillende maatstaven en verstrengingen vanuit AVES bij de berekening van de vergoedbare oppervlakte. Recent worden aanwezige KLE's en recente zones van natuurlijke verbossing afgetrokken van de oppervlakte die voor een (compensatie)vergoeding in aanmerking komt. Sommige dossierbehandelaars trekken ook de te vrijwaren 5m-zone op oevers af en de 6m-randzone i.k.v. het Veldwetboek in agrarisch gebied. Dit laatste kan opgelost worden door deze zones te benoemen als vaste beheerwegen of stapelplaatsen. Omgekeerd worden deze elementen later wél integraal als bos in de bosteller meegeteld en moeten ze bij een ontbossing ook vergoed worden. De beleidswerkgroep stelt voor om een kadastraal perceel of te bebossen zone integraal te vergoeden, voor de volledige perimeter van de vergunning en om bij latere adviezen steeds terug te vallen op de afgeleverde vergunning.
- Voorbeelden van de eerder vermelde verstrengingen vanuit AVES bij zowel de vergunningen als bij evaluatie bij een vergoedingsaanvraag. Het doel van een vergunningsvraag of een adviesvraag moet zijn dat deze aan het wettelijk kader op die locatie voldoet. Momenteel gaan de bindende adviezen echter veel verder qua de aan te planten soorten, plantafstanden, natuurlijke verjonging... zonder wettelijke basis. Bovendien zijn deze wijzigingen vaak slecht onderbouwd en discutabel en brengt het veel onnodig overleg en aanpassingswerk (in plannen en geraamde offertes) met zich mee. De adviezen van INBO worden te weinig gevolgd door ANB en men staat te weinig open voor innovatieve maatregelen rond het thema 'weerbaarheid'. Het N2000-kader wordt té letterlijk en té eng toegepast, o.a. door zich te sterk te beperken qua boomsoorten. Aansluitend kan hier herhaald worden dat bij eerste bebossingen op gronden die ooit bemest werden een eerste bebossing met populieren met onderetage standaard zou moeten toegestaan worden (uitmijnen).

Bijlage II: bijkomende voorstellen

- (Delen van) percelen met recentelijke en beperkte natuurlijke bebossing moeten in hun totaliteit in aanmerking komen voor subsidies.
- Er is beter overleg tussen het ANB, de boomkwekers en de Bosgroepen nodig over de variëteiten en klonen die momenteel niet in het aanbod zitten, maar wenselijk zijn om bebossingen te realiseren die snel evolueren tot ecologisch waardevoller of habitatwaardig bos.
- Daarnaast moet de overheid de boomkwekers ondersteunen zodat zij in staat zijn om de volgende jaren het nodige bosplantgoed te leveren.
- Er is een aanpassing nodig in de compensatieregelgeving: nu mag men pas planten als de vergunning van de ontbosser definitief afgeleverd is, en moet dit verplicht binnen de 2 jaar gebeuren. Dit bemoeilijkt het bebossingsproces onnodig. Men kan het moment van de aanplanting niet plannen. Grotere bebossingen, die opgenomen werden in verschillende dossiers, moeten beplant worden in verschillende fasen, wat niet efficiënt noch werkbaar is. Plantacties worden erg moeilijk in te plannen. Bovendien vraagt een toepassing van het advies van INBO om populier-grauwe abelen te gebruiken als ecologische soort bij bebossingen om reservaties van deze soorten van ouder wordende klonen en variëteiten te kunnen maken, wat nu onmogelijk is. Daarnaast speelt ook het gegeven dat men zo de hoognodige beplantingen jarenlang uitstelt. In de wachtperiode kunnen ook andere ideeën of wensen ontstaan bij de bebosser, die dan geen wijzigingen meer kan inbrengen aan het oorspronkelijke beplantingsplan.